

היום נלמד בעזרת ה':

יבמות דף לב

(המשך מעמוד קודם)

הגמ' הקשתה שלוי ייבם אחת ויחלוץ לשניה, ומדוע רבנן גזרו ששתיהן חולצות? הגמ' תירצה שמא יאמרו ששתי יבמות הבאות מבית אחד אחת מתייבמת והשניה חייבת לחלוץ, ובאמת הדין הוא שאחת מתייבמת והשניה פטורה אפילו מחליצה.

קושיא: ויאמרו, כלומר גם אם יאמרו ששתי יבמות הבאות מבית אחד אחת מתייבמת והשניה חייבת לחלוץ אין כאן תקלה, שהרי אין איסור לחלוץ למי שלא צריכה חליצה.

תירוץ: החשש הוא שמא יאמרו ששתי יבמות הבאות מבית אחד אחת מתייבמת והשניה חולצת אבל לא משנה הסדר, כלומר שאפשר קודם לחלוץ לראשונה ואח"כ לייבם את השניה, ובאמת לאחר שחלץ לראשונה אסור אח"כ לייבם את השניה, לפי שנאמר "וּנְגַשָּׁה יְבָמְתוֹ אֵלָיו לְעֵינֵי הַזְקֵנִים וְחָלְצָה נַעֲלֹ מֵעַל רַגְלוֹ וַיְרַקָּה בְּפָנָיו וְעָנְתָהּ וְאָמְרָה כִּכָּה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו" דהיינו שאם לא בנה את בית אחיו (= שלא ייבם) אלא חלץ שוב אסור לו לייבם, וא"כ לאחר שאחת חולצת היא פוטרת את שאר היבמות ואסור לייבם אותן.

אמר רבא: להבנת דברי רבא צריך לחזור למשנתנו לעיל לא ע"ב: **ראובן שמעון ולוי אחים נשואים לנשים נכריות (= שאינם אחיות) < ראובן מת ללא בנים < רחל אשתו של ראובן נופלת לייבום לפני האחים < שמעון עשה מאמר ברחל < שמעון מת ללא בנים < כעת רחל ואשתו של שמעון נופלות לפני לוי.** במקרה זה שתיהן חולצות ולא מתייבמות, משום שעל רחל יש זיקת שני יבמים - של שמעון שעשה בה מאמר ושל לוי (ואשתו של שמעון חולצת משום גזרה דרבנן כפי שביארה הגמ' לעיל). ע"כ המשנה.

אומר רבא שאם שמעון נתן לרחל גט על המאמר שעשה (אבל לא על הזיקה, שאם נתן גט על הזיקה הרי היא נאסרת על היבם ואחיו מדרבנן), ואח"כ מת, מותר לאשתו

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור
052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

(שהיא צרתה של רחל) להתייבם ללוי, לפי שהמאמר (= שגרם לרחל זיקה לשמעון ובכך נעשתה צרתה של אשתו) התבטל ע"י הגט ושוב אינן צרות, ואין כאן את הגזרה, שמא יאמרו ששתי יבמות הבאות מבית אחד אחת מתייבמת והשניה חייבת לחלוץ, שהרי כעת לאחר הגט כבר אינן מבית אחד.

אבל היא (= רחל) אסורה להתייבם, שמא יבואו לומר שגם במקרה שנתן גט למאמרו ולזיקתו מותר לו לייבמה, ובאמת גזרו חכמים שאם נתן גט על הזיקה שוב לא תתייבם.

איכא דאמרי: אם שמעון נתן לרחל גט על המאמר שעשה ואח"כ מת, מותר ללוי לייבם אפילו את רחל, לפי שאת מה שעשה בה (= המאמר) לקח ממנה (= ע"י הגט), והרי זה כאילו שלא עשה בה מאמר כלל.

משנה: ראובן ושמעון אחים < רחל ולאה אחיות < ראובן נשא את רחל ושמעון את לאה < ראובן מת ללא בנים < רחל נופלת לייבום לפני שמעון אבל אסורה עליו מדין אחות אשתו < לאה אשתו של שמעון מתה. במקרה זה רחל אסורה על שמעון לעולם הואיל והיא הייתה אסורה עליו בעבר מדין אחות אשתו.

גמרא: קושיא: פשיטא וכו'? ביאור: במשנה לעיל בדף ל ע"א למדנו: ראובן שמעון ולוי אחים < רחל ולאה אחיות < ראובן נשוי לרחל ושמעון ללאה, לוי נשוי לשרה שהיא אשה נכרית (= שאינה אחותם) < ראובן מת ללא בנים < אשתו רחל נופלת לייבום לפני לוי (= אבל לא לפני שמעון מפני שנשוי לאחותה) < לוי ייבם את רחל < לאה אשת שמעון מתה < לוי מת < כעת שרה ורחל נופלות לייבום לפני שמעון. במקרה זה רחל אסורה על שמעון לעולם למרות שהיא כעת כבר אינה אחות אשתו (= שהרי לאה אחותה אשת שמעון מתה), הואיל והיא הייתה אסורה עליו בעבר שעה אחת (= לאחר שראובן מת). ע"כ המשנה לעיל. הגמ' מקשה שאם במשנה לעיל שרחל לא נדחתה מבית בעלה לגמרי, שהרי כשהיא נפלה לייבום בפעם הראשונה (= לאחר שבעלה ראובן מת) היה אח אחד שהיה יכול לייבם אותה (= לוי), ובכל זאת אתה אומר שכוון שהיא נאסרה על שמעון בנפילה הראשונה שוב אינה יכולה להתייבם לו בנפילה השניה, א"כ במשנתו שרחל נדחתה מבית בעלה לגמרי, שהרי יש רק אח אחד שיכול לייבם אותה (= שמעון), וכשהיא נפלה לפניו היא נדחתה מבית בעלה לגמרי וכבר אין עליה יותר זיקת ייבום כלל, א"כ בוודאי שנאסור עליה להתייבם לשמעון לאחר שאחותה (= לאה אשתו של שמעון) מתה, ומה המשנה באה לחדש?

תירוץ: התנא שנה את משנתנו בהתחלה, ואת דין המשנה הקודמת הוא היה סבור להתיר (= לרחל להתייבם לשמעון), אלא שאח"כ סבר שיש לאסור את רחל, ומתוך שדין זה היה חביב עליו לכן הקדים אותו וסידר אותו בהתחלה (= במשנה הקודמת). ובאמת לאחר שהוסיף את המשנה הקודמת כבר לא היה צריך לשנות את משנתנו, אלא הואיל וכבר נשנית משנתנו והתלמידים הורגלו לשנותה לכן משנה לא זזה ממקומה.

ת"ר, בא עליה: יבם שייבם את אשת אחיו שהיא אחות אשתו בחיי אשתו, לדעת רבי יוסי - חייב עליה 1. משום אשת אחיו, לפי שהיא פטורה מייבום משום 'אחות אשתו' ונמצא שבא על אשת אחיו שלא במקום מצווה (= וכאילו שבא על אשת אחיו שיש לו בנים), 2. משום אחות אשתו. ולדעת ר"ש - רק משום אשת אחיו, וכפי שיבואר לקמן.

לא קשיא, **כאן שנשא חי ואח"כ נשא מת**: במקרה שהיבם (= 'חי') נשא את אשתו תחילה וא"כ אחיו (= שמת אח"כ) נשא את אחותה סובר ר"ש שהוא חייב רק משום אחות אשתו. ביאור: ר"ש סובר ש'אין איסור חל על איסור', במקרה זה איסור 'אחות אשה' קדם לאיסור 'אשת אחיו', שהרי כשהיבם נשא את אשתו כבא אז אחותה נאסרה עליו משום 'אחות אשה' ורק אח"כ כשאחיו נשא את אחותה נוסף עליו איסור 'אשת אחיו', וכיון ש'אין איסור חל על איסור' הרי שאין איסור 'אשת אחיו' חל עליו.

כאן שנשא מת ואח"כ נשא חי: במקרה שאחיו המת נשא קודם את אשתו ואח"כ היבם נשא את אחותה סובר ר"ש שחייב רק משום 'אשת אחיו', משום שאיסור זה קדם לאיסור 'אחות אשה' שחל רק לאחר שהיבם נשא את אחותה, וכיון ש'אין איסור חל על איסור' הרי שאין איסור 'אחות אשה' חל עליו.

קושיא: לר"ש במקרה שנשא מת ואח"כ נשא חי הרי לא חל איסור 'אחות אשה', א"כ מדוע שלא תתייבם (= שהרי נשאר רק איסור 'אשת אחיו' שהתורה התירה במקום מצווה)?

תירוץ: איסור 'אחות אשה' לא פקע אלא תלוי ועומד, ואם יפקע איסור 'אשת אחיו' הרי שמיד יחול איסור 'אחות אשה', ונמצא שאשה זו לא ראויה להתייבם כלל, ובמקרה כזה לא הותר איסור 'אשת אחיו' ואסור לו לייבמה.

כעת הגמ' מקשה על רבי יוסי החולק על ר"ש וסובר שחייב גם משום אשת אחיו וגם משום אחות אשתו, נמצא שהוא סובר שאיסור כן חל על איסור:

עבר עבירה וכו': כגון מי שבא על חמותו שהיא אשת איש, שעל חמותו חייב שריפה ועל אשת איש חנק, נידון במיתה החמורה שהיא שריפה. ולדעת רבי יוסי - נידון לפי האיסור הראשון שחל עליו, כגון שבא על אשה שבהתחלה היתה רק חמותו ולא אשת איש (= שנשא את בתה כשהיתה אלמנה), וכשבא עליה היתה גם אשת איש (= שנישאת לאיש אחר), ונמצא שבשעה שבא עליה היא גם חמותו וגם אשת איש, הרי הוא נידון רק משום שהיא חמותו וחייב שריפה. אבל אם היא היתה בהתחלה אשת איש ואח"כ נשא את בתה ונעשית חמותו, נידון רק משום אשת איש וחייב חנק שהיא המיתה הקלה יותר, מוכח שרבי יוסי סובר שאין איסור חל על איסור, לפי שאם איסור חל על איסור היה עלינו לדון אותו במיתה החמורה יותר שהיא שריפה (= שהרי חל עליו גם דין חנק וגם דין שריפה).

מודה רבי יוסי באיסור מוסיף: כשנשא את אשתו היה אסור באחותה משום 'אחות אישה', וכשלאחר מכן נשא אחיו את אחות אשתו, נאסרו כל האחים באיסור 'אשת אח'. ומתוך שהאיסור אשת אח התווסף לאנשים נוספים, הוא חל גם עליו, ובזה כן איסור חל על איסור. אבל הבא על אשת איש שאחר כך נעשתה חמותו - כשהיא נהיתה חמותו לא התווסף בה איסור לאנשים נוספים מלבדו, ולכן בזה סובר רבי יוסי שאין איסור חל על איסור. ואמנם בבא על חמותו ונעשית אשת איש – באמת יש בה 'איסור מוסיף', אך אין נפקא מינה כי האיסור הראשון (חמותו) חמור יותר (שעונשו בשריפה).

תינח היבא דנשא חי ואח"כ נשא מת: אלא שגם בייבם את אחות אשתו שהיא אשת אחיו, שיש בזה איסור מוסיף כאמור – כל זה במקרה שקודם כל התחתן האח החי עם האישה ואח"כ נשא האח המת את אחותה כאמור. אבל במקרה הפוך שקודם כל התחתן האח המת עם אשתו ואח"כ נשא האח החי את אחותה, הרי אין כאן איסור מוסיף, כי כשנשא החי את האחות לא התווסף איסור על שאר האחים מלבדו?

וכי תימא מיגו דאיתסר בכלהו אחוותא: שהאח החי כשנשא את האחות של האח המת, התווסף עליו איסור לכל האחיות של אשתו ב'אחות אשתו', ולכן יתווסף עליו איסור 'אחות אשתו' גם באישה שנשא אחיו המת?

אלא שזהו 'איסור כולל' (לאסור על עצמו נשים אחרות) {האחיות} ומתוך כך גם את אשת האח המת), ולא 'איסור מוסיף' (לאסור את אותה אישה על אנשים אחרים), ובזה רבי יוסי לא מודה שאיסור חל על איסור.

אלא אמר רבא: באמת רבי יוסי לא סובר שאיסור חל על איסור, ולכן אם יבם את אחות אשתו בשוגג חייב רק חטאת אחת, וכן אם עבר במזיד מקבל רק עונש אחד. וכל המחלוקת בין רבי יוסי לרבי שמעון היא האם מכיון שעבר שני איסורים במזיד קוברים אותו בקבר של רשעים גמורים. דהיינו שהיו שתי בתי קברות להרוגי בית דין, אחד לנהרגים והנחנקים והשני לנסקלים ונשרפים. ומכיון שעבר על שתי עבירות, קוברים אותו בבית הקברות של החמורים יותר שהם הנסקלים והנשרפים - לדעת רבי יוסי, ורבי שמעון חולק.

ובפלוגתא: של רבי חייא ובר קפרא, בשלוש מקרים שיובאו להלן, ובסוף הסוגיא (בדף לג' עמוד ב' לפני המשנה) יבאר רב אשי שמחלוקתם היא האם לקוברו בין רשעים גמורים.

זר ששימש בשבת: אדם זר שאינו כהן ששימש במקדש בשבת בקרבן ציבור, ועשה בו מלאכה האסורה בשבת. שהרי שבת הותרה בקרבן ציבור בבית המקדש, אלא שהיא לא הותרה לאדם זר. ולכן סובר רבי חייא שהוא חייב שתיים: אחת על חילול שבת ואחת על עבודה בבית המקדש. אבל בר קפרא סובר ששבת הותרה בבית המקדש אפילו לזר, אלא שהוא עובר על עבודה בבית המקדש.

בעל מום ששימש בטומאה: כהן בעל מום שעבד בקרבן ציבור בטומאה. שהרי טומאה הותרה בציבור, אלא שהוא בעל מום הפסול לעבודה. וגם כאן נחלקו האם חייב שתיים: גם על בעל מום וגם על שימוש בטומאה, או שפסול על הטומאה כי היא הותרה במקדש לכל.

זר שאכל מליקה: אדם זר שאינו כהן שאכל בשר עוף שעבר מליקה. שהרי עוף חייב בשחיטה אלא שבבית המקדש נצטוו הכהנים לעשות לעוף מליקה (עריפת הראש בציפורן) ולאכול את בשרו. וגם כאן נחלקו האם חייב גם על זר שאכל בשר קודשים וגם על אכילת נבילה בלא שחיטה, או שאינו חייב על הנבילה כי במקדש הותרה מליקה לכל.